

De Vlaamse Toponymie in 1934

door H. J. VAN DE WIJER.

Alhoewel het jaar 1934 bezwaarlijk bij de voorspoedige jaren mag gerekend worden, ten minste wat algemeen-synthetisch werk betreft, noteren wij ook ditmaal het verheugend verschijnsel, dat de belangstelling in de studie der plaatsnamen niet is verzwakt : aan détailwerk valt ook thans heel wat te vermelden en de medewerking van onze historici, meer bepaaldelijk onze localhistorici, schijnt een vaste traditie te willen worden.

In het VIIIe deel der *Handelingen* van de Commissie (1934) wijzen wij in de eerste plaats op het leerrijke, methodologische artikel van J. MANSION over het belang van het topographisch element bij de interpretatie van de plaatsnamen (Nr. 3) ; op het nieuwe register van plaatsnamen (met het oog vooral op dialectologische opzoekingen) opgemaakt door W. PÉE en P. J. MEERTENS (Nr. 72), dat stellig zeer veel zal bijdragen om aan de moderne spelling van onze Vlaamse gemeentenamen, ook in het buitenland, ruimere bekendheid te verschaffen en ten slotte op het jaarlijks bibliographisch overzicht van steller dezen (Nr. 7).

Onder de bijdragen van de Waalse leden van deze Com-

missie zal ook de Vlaamse toponymist met dankbaarheid de bijdrage begroeten van J. FAIRON (Nr. 1), die ook voor de Vlaamse en taalgrensgemeenten (in de provinciën Brabant, Limburg en Luik) preciese gegevens verstrekt over waardevolle toponymische bronnen in het Luikse Staatsarchief. Ook uit de mededelingen van E. RENARD (zie bl. 417, n. 1) over het toponymisch onderzoek in de provincie Luik valt er voor ons, in organisatorisch opzicht, heel wat te leren (1).

Ook dit jaar verscheen een nieuw deel (het XVe) van K. DE FLOU'S Woordenboek der toponymie van westelijk Vlaanderen, waarvan de voleinding, dank zij de onvolprezen toewijding van Dr. J. DE SMET, thans in de loop van het eerste paar jaren mag verwacht worden.

De *Vlaamse Toponymische Vereniging* publiceerde, naast de negende jaargang van haar *Mededelingen*, een verder deel der *Toponymica*, nl. de « Huisnamen te Lier » door J. HELSEN, en als *Bijlage* bij de *Mededelingen* een bijdrage van J. VAN GORP over de plaatsnamen van Turnhout. Voorts verleende zij haar medehulp, door het verzamelen van materiaal, aan de uitgave van het werk van J. MANSION over de bestanddelen der Vlaamse plaatsnamen, dat midden 1935 verschijnt (2). Ten slotte wist de Vereniging, door gepaste tussenkomst op het psychologisch moment, de aanslag te verijdelen op de moderne spelling der Vlaamse gemeentenamen, wier vermelding

(1) Over de *Handelingen* der laatste twee jaren worde verwezen naar :

- HELSEN, J. *Toerisme* XIII (1934), 575.
 LINDEMANS, J. *E. S.-Br.* XVII (1934/35), 448.
 LOEY, A. VAN. *Rev. phil.* XIII (1934), 537-40.
 PIQUET, F. *Rev. Nord* XX (1934), 353-55.
 WEHRENS, D. *Eig. Volk* VI (1934), 188.
 X. *Brab. folkl.* XIII (1933/34), 325.

(2) Verschenen aanvang Augustus 1935.

bij de jaarlijkse opgave van het bevolkingscijfer vele « officiëlen » een doorn in het oog blijkt te zijn (1).

* * *

Reeds in ons overzicht van verleden jaar bevonden wij ons in de gelegenheid met een paar woorden te vermelden het verschijnen van het IXe deel van de *Nomina Geographica Neerlandica*, dat in alle opzichten de lof verdient die aan de vroeger verschenen delen werd toegekend. Wij wijzen hier op de verschillende bijdragen, die alle ten volle de aandacht van onze Vlaamse lezers verdienen (2).

SCHÖNFELD, M. — Het onderzoek der plaatsnamen van Nederlandse oorsprong in de laatste jaren. *Nom. Geo. Neerl.* IX (1934), 1-14.

1. Noord-Nederland; 2. Zuid-Nederland.

(1) Over de *Mededelingen* en de jongste uitgaven van de V. T. V. wordt bericht door :

OVERSTRAETEN, J. VAN. *Toerisme* XIII (1934), 80.

MULLER, J. W. *Museum* XLI (1933/34), 120-22.

X. N. *Taalgids* XXVIII (1934), 44-45.

(2) Voorts vestigen wij hier nog de aandacht op enkele verdere toponymische bijdragen, die op verschillende plaatsen verschenen :

BLONDON, J. L. — De straatnamen van Maastricht vanaf 1549 tot heden. *Maastricht*, z. j.

KLUIVING, K. B. — Een en ander over de Drentsche familie- en plaatsnamen op -ing. *Nieuwe Drentsche volksalmanak* 1934, 56.

KNOP, G. — Terschelling een Frankisch land met Friesche kolonies? *Taaltuin* III (1934/35), 97-110, 177-85.

Deze hypothese (zie K. HEEROMA, *N. Taalgids* XXVIII (1934), 24-32 en Th. SIEBS, *Grundriss* I, 1174) wordt ten stelligste tegengesproken o. a. door het Friese karakter der oudste Terschellinger taalmonumenten, de landnamen.

KREKELBERG, G. — Van merkwaardige plaatsnamen. *Eig. Volk* VI (1934), 181-85.

Wedde, Weddehoen, Weddebergen, Wedderheide, Wedderhofte,

Weddermark, Wedderveen, Vlachtwedde, Onstwedde en Blijham.

— Hoe de woonplaats zich in onze familie-namen spiegelt.

Eig. Volk VI (1934), 150-51.

WIJK, P. V. VAN. — De naam « Reef ». *Eig. Volk* VI (1934), 176-78.

Reef = (akker)streep, strook, grensscheiding, grens(gebied)?

WIJS, L. G. DE. — Oorsprong van den naam Tilburg. *Eig. Volk* VI (1934), 54-57.

VRIES, W. DE. — Het eerste lid van Dordrecht. *Ibid.* 21-22.

**Thur(e)-réd* (bij Thure-leede) = doorgang voor schepen?

BEEKMAN, A. A. — Hypercorrecte vormen bij plaatsnamen. *Ibid.* 15-20.

O. a. in Terheiden, Flackeede, Eede, Scaderwout, Ammerzoden en Kadzand.

VRIES, W. DE. — Groninger plaatsnamen, enz. *Ibid.* 22-61.

Byma, Grunewerht; Ipegat; -werd en wat daarop gelijk; Adorp; Arnwerd, Krewerd; Aduard, Langeweer; Uskwerd; Den andel; Eenrum; Maarhuizen, Lutjehuizen; Nuis; Het dorp; De pein, de penne, de poes; Marum, Ransel, Rensel; Slacht(e), aqueductus; Maarslag; Heiligerlee, Westerlee, Letse.

TACK, P. L. — Walchersche plaatsnamen. *Ibid.* 62-99.

Arne, Arnemuiden; Beveland; Domburg; Gapinge; Heidenzee; Hondegem; Honte, Hoogelande; Mannezee, Mannekenswerf; Schellag; Spintambacht; Vlissingen; Walcheren; Weren-dike; Zoutelande.

KUYSTEN, C. A. — Eindhovensche plaatsnamen. *Ibid.* 100-116.

Plaatsnamen van Eindhoven en omgeving, met varianten-apparaat.

PRAKKEN, J. — De Esch te Enter. *Ibid.* 117-32.

Met inleidende beschouwingen over de « esch », de kampen, gewannen, enz. en bespreking van de namen der onderdelen (lijst van 63 namen).

MULLER, J. W. — Amsterdam en Amstel. *Ibid.* 133-56.

1. Amsterdam; 2. Amstel; 3. Stelle; 4. Ame.

* * *

Over de jaarlijkse « Concours de langue, littérature en folklore flamands » ingericht door het « Vlaamsch Verbond van Frankrijk », bericht *De Torrewachter* VI (1934), nr. 15, supplement.

Anderzijds wordt het culturele leven in Frans-Vlaan-

deren op interessante wijze belicht in het werk van V. CELEN, dat hier reeds verleden jaar werd aangekondigd : zie *Com. Top.* VIII (1934), 281 (1).

* * *

Evenals de vorige jaren, wijzen wij ook thans op een zeker aantal belangrijke Duitse bijdragen, in hoofdzaak verschenen in de beide aan onze lezers welbekende tijdschriften *Zeitschrift für Ortsnamenforschung* en *Rheinische Vierteljahrsblätter*.

AAKEN, VAN ; MEYER, A. sen. & jun. — Flurnamen erzählen... Ein Heimatlesebogen aus dem Dürener Land. *Saarlouis*, 1933.

Rec. WILL, W. *Rhein. Viert.* IV (1934), 215-16.

ETTMAYER, K. v. — Der « Dornverhau » in der Ortsnamengebung auf romanischem Boden. *Zs. f. Onf.* X (1934), 3-24.

FIESEL, L. — Frühmittelalterliche Siedelung mit dem GW-büttel. *Zs. f. Onf.* X (1934), 50-69.

HARDUNG, S. — Flurnamensammlung und -forschung in Baden. *Nachr. d. Flnkunde* 1934, nr. 2,1-3.

GAMILLSCHEG, E. — Romania Germanica. Sprach- und Siedlungsgeschichte der Germanen auf dem Boden des alten Römerreichs. 2 Bde. *Berlin*, 1934.

Rec. GROOTAERS, L. *Lew. Bijdr. Bijbl.* XXVI (1934), 105-07.

(1) Wij verwijzen ook even naar de studie van LAVERGNE, A. — Les noms de lieux d'origine ecclésiastique (in CARRIÈRE, V. — Introduction aux études d'histoire ecclésiastique locale, II, pp. 495-552. *Parijs*, 1934), die al betreft zij enkel Frankrijk, toch in verschillend opzicht ook voor Vlaanderen van belang is.

Ook de verschillende toponymische « Chroniques » van A. DAUTAT (IX-XI) in de *Revue des études anciennes* XXXVI (1934), 27-84, 401-02, zijn het lezen overwaard.

- GROTELÜSCHEN, W. — Rodungssiedlungen der nord-westlichen Eifel. *Rhein. Viert.* IV (1934), 72-83.
- KARG, F. — Flämische Sprachspuren in der Halle-Leipziger Bucht (*Teuthonista*, Beiheft 8). Halle, 1933.
 Rec. BECKER, H. *Nachr. d. Flnkunde* 1934, 7-8.
 BAADER, TH. *Museum* XLI (1933/34), 296-97.
- KASPERS, W. — Untersuchungen zu den rheinischen -ingen-Orten, *Zs. f. Onf.* X (1934), 293-308.
 Zie *Bibl.* 1932, *Com. Top.* VII (1933), 229.
- KOCH, A. et DUQUESNY, L. R. — Les noms en -ing et -ingen. Anthroponymes, ou simples appellatifs. *Lux. Sprachgesellschaft, Jahrbuch* 1933, 123-32.
- KRANZMAYER, E. — Zur Ortsnamenforschung im Grenzland. *Zs. f. Onf.* X (1934), 105-48.
- LEIPOLDT, J. — Flurnamengeographie. *Nachr. d. Flnkunde* 1934, Nr. 1, 1-4.
- LÖWENSTEIN, E. — Flurnamen und Flurbereinigung. *Rhein. Viert.* IV (1934), 189-93.
- MENTZ, F. — Zu elsässischen Ortsnamen. *Els.-Lothr. Jahrbuch* XLVII (1933), 378.
 — Die thüringische Ortsnamenforschung. *Zs. f. Onf.* X (1934), 69-98.
 Zie ook *Bibl.* 1933, bl. 281.
- MEYER, A. — Die Flurnamen der Gemarkungen Girkelsrath, Golzheim und Merzenich. Zie *Bibl.* 1933, bl. 28.
 Rec. DIETZ, J. *Rhein. Viert.* IV (1934), 216-18.
 — Xantener Flurnamen in ihrer Bedeutung für die Altertumskunde. *Rhein. Viert.* IV (1934), 302-11.
- OVERBECK, H. ú. SANTE, G. W. — Saar-Atlas. Gotha, 1934.
 Behandelt ook toponymische gegevens.
 Rec. MICHOTTE, P. *Ts. Ver. aardr. stud.* IV (1934), 117-19.
 HANSHOFER, K. *Pet. Mitteilungen* LXXX (1934), 291-92.
 WIJER, H. J. VAN DE. *Vla. Top. Ver., Med.* X (1934), 77-80.

READ, W. A. — Research in American Place-Names since 1928. *Zs. f. Onf.* X (1934), 222-42 (1).

RIEPENHAUSEN, H. — Flurnamenstudien in Minden-Ravensberg. *Zs. Ver. rhein. westfäl. Volksk.* XXX (1933), 1-4.

SACHS, G. — Die germanischen Ortsnamen in Spanien und Portugal. *Jena*, 1932.

Rec. PRAESENT, H. *Pet. Mitteilungen* LXXX (1934), 349.

SCHWARZ, E. — Die sudetendeutsche Flurnamensammlung. *Nachr. d. Flnkunde* 1934, Nr. 1, 5-7.

TEVEN, L. — Flurnamensammlung vor der Flurnamendeutung! *Rhein. Viert.* IV (1934), 175-179.

WESTPHAL, E. — Flurnamen und Kulturkreisforschung. *Rhein. Viert.* IV (1934), 129-75.

Opent ook voor de studie der Vlaamse plaatsnamen nieuwe gezichtspunten : zie vooral I. Probleme der Flurnamensforschung und ihre Beziehung zur Mundart- und Kulturkreisforschung.

WEITZENBÖCK, G. — « Brot » in Ortsnamen. *Zs. f. Onf.* X (1934), 36-50.

WILL, W. — Zu den rheinischen Bachnamen. *Rhein. Viert.* IV (1934), 195-200.

— Deutsche Namenforschung (in *Germ. Philologie. Festschr. O. Behaghel*, bl. 137-54). *Heidelberg*, 1934.

I. Namenschatz ; II. Namensammlung ; III. Etymologie ; IV. Namengesichte ; V. Namengeographie ; VI. Soziale Schichtung der Namen.

(1) Wij verwijzen hierbij naar een werk, waarin een aanvang wordt gemaakt met het systematisch onderzoek der plaatsnamen in de Verenigde Staten van Amerika, nl. :

RAMSAY, R. L. ; READ, A. W. & LEECH, E. G. — Introduction to a survey of Missouri Place-Names (*Un. of Missouri Studies IX*, 1). *Columbia*, 1934.

LIJST VAN BRONNEN EN VERKORTINGEN.

Bij de vroeger opgegeven tijdschriften gelieve men nog te voegen :

Bijdr. Deinze. — Bijdragen tot de geschiedenis der stad Deinze, uitg. van den Kunst- en oudheidkundigen kring Deinze. Gent, I (1934).

Herentals. — Herentals, tijdschrift. Herentals, I (1934/35).

Hist. ts. — Historisch tijdschrift. Tilburg, I-XIII (1921-1934).

Mech. Bijdr. — Mechelsche Bijdragen, uitg. door den Mechelschen kring voor oudheidkunde, geschiedenis en folklore. Mechelen, I (1934).

Nachr. d. Flnkunde. — Nachrichtenblatt für deutsche Flurnamenkunde im Auftrag des deutschen Flurnamenausschusses herausgegeben. Dresden, I (1934).

Rev. Nord. — Revue du Nord (Région du nord de la France — Belgique — Pays-Bas). Revue historique trimestrielle. Lille, I-XX (1910-1934).

Taaltuin. — Onze Taaltuin, maandblad voor de wetenschap der taal als volksuiting, nationale cultuurschat en instrument voor schoone kunst. Rotterdam, I-III (1932-1934).

Ts. v. geschied. — Tijdschrift voor geschiedenis. Groningen-Batavia, I-XLIX (1886-1934).

AFD. I. — ALGEMENE BIJDAGEN (1).

1. FAIRON, E. — Documents liégeois de toponymie. Répertoire par provinces, etc. *Com. Top.* VIII (1934), 339-400 (2).

Sluit aan bij de bijdrage van J. CUVELLER, Matériaux toponymiques aux archives de l'État (*Bibl.* 1929, nr. 2) en geeft voor zeer talrijke gemeenten (ook voor de Vlaamse en de taalgrensgemeenten) der provincies Brabant, Henegouwen, (Belgisch en Hollands) Limburg, Luik, Luxemburg, Namen en Noord-Brabant de archiefstukken aan uit de talrijke Luikse fondsen van kerkelijke instellingen, die van belang zijn voor de studie van de plaatsnamen.

2. HELSEN, J. — Uit de tijdschriften (1933). *Vla. Top. Ver., Med.* X (1934), 7-24.

Overzicht van de voornaamste, vooral toponymische, bijdragen verschenen in de tijdschriften in de loop van het jaar 1933.

3. MANSION, J. — Topografisch onderzoek van plaatsnamen. *Com. Top.* VIII (1934), 25-35.

De etymologie der plaatsnamen moet getoetst worden aan de topographische werkelijkheid. Dikwijls zal echter ook de topographie niet toelaten een bevredigende verklaring te vinden of blijft er aan de interpretatie een onzekerheid kleven, die niet over het hoofd mag gezien worden. Toch zal in vele gevallen de gedane moeite rijkelijk beloond worden. Men hoede zich vooral voor roekeloze gevolgtrekkingen, gemaakt op grond van het huidige uitzicht der plaatsen.

4. LINDEMANS, J. — De Frankische kolonisatie in Brabant. De oudste bewoonde plaatsen naar hun benaming.

(1) Zoals de vorige jaren, danken wij ook ditmaal Dr. J. HELSEN van harte om zijn zeer gewaardeerde medehulp bij het tijdrovende excerpingswerk.

(2) Van belang, vooral met het oog op de organisatie in Wallonië en de medewerking van het onderwyzend personeel, die reeds op dit ogenblik verheugende resultaten heeft opgeleverd, is ook :

- RENARD, E. — L'enquête toponymique dans la province de Liège. *Com. Top.* VIII (1934), 401-12.

E. S.-Br. XVIII (1934/35), 87-94, 333-36, 375-81.

In een eerste bijdrage (zie *Bibl.* 1930, nr. 2) weerlegde L. de toponymische argumenten uit G. DES MAREZ, *Le problème de la colonisation franque* (*Bibliographie* nr. 37).

In deze studie wil hij een onderzoek instellen naar de bewoonbare en in feite bewoonde plaatsen bij de aanvang van de Merovingische tijd. Het meest compacte aantal der oudste Frankische hoevebenamingen, nl. deze op *-heim*, met als bepalend lid een *patronymicum* op *-inga-*, vindt hij in de streek tussen Zenne en Leie, zodat de kern van de eerste kolonisatie wel in West-Brabant en Zuid-Vlaanderen moet gezocht worden. Een tweede, bijna even dichte groep wordt aangetroffen in Frans-Vlaanderen, wellicht als gevolg van een tweede, massale kolonisatie.

Voor Vlaams-Brabant, Klein-Brabant, Mechelen en de rechter oever van de Dender, zullen achtereenvolgens behandeld worden : 1. de *-heim-* namen, samengesteld met een *patronymicum* ; 2. de andere *-heim-* namen ; 3. de *-zeel-* namen ; 4. enkele andere woningnamen.

5. LOEY, A. VAN. — L'étude de la grammaire historique du Néerlandais. *Rev. phil.* XIII (1934), 893-902.

Naar aanleiding van de 3e uitgave van SCHÖNFELD's *Historiese Grammatika* (1932), geeft S. aan de hand van de inleiding van dit werk en van een aantal in de laatste jaren verschenen taalkundige bijdragen (J. MANSION, H. POTTMEYER, M. SCHÖNFELD, W. DE VRIES, J. VAN GINNEKEN, e. a.), een overzicht van de jongste taalkundige en ethnographische problemen, in hoofdzaak van de kolonisatie van onze gewesten.

6. MANSION, J. — Drie lessen over de geschiedenis van het Nederlandsch naar de plaatsnamen. Zie *Bibl.* 1933, nr. 2.

Rec. OVERSTRAETEN, J. VAN. *Toerisme* XIII (1934), 81 (1).

7. WIJER, H. J. VAN DE. — De Vlaamsche toponymie in 1933. *Com. Top.* VIII (1934), 277-98.

(1) Vgl. ook de recensie door J. MANSION van ZACHRISSON, R. E. — *English Place-Name Puzzles* (*Uppsala*, 1932) in *Engl. Studies* XVI (1934), 218-19.

AFD. II. — BIZONDERE VRAAGSTUKKEN.

C. — Varia.

8. CLAES, W. H. — Verklaring van de beteekenis van eenige Kempische plaatsnamen. *Tax. N R.* VI (1934), 96-103.

Over de bestanddelen *maal, loo, rode, stokt.*

9. HELSEN, J. — Iets over *aard*, plaatsnaam. *Vla. Top. Ver., Med.* X (1934), 45-51.

Het woord was veelvuldig en lang in gebruik en het valt daarom moeilijk de waarde er van definitief te omschrijven. In de Antwerpse Kempen had het als versteend toponiem de beteekenis van « onbewonnen, tot gemeen gebruik liggend weide- en bosland » (dus synoniem van *vroente*) ; als appellativum werd het nog tamelijk lang gebruikt met verschillende betekenissen : beemd, weide, eusel, bouwstuk, landstuk, landmaat. Verder onderzoek in andere gewesten ware zeer gewenst.

10. — De poëzie der plaatsnamen. *Toerisme XIII* (1934), 66-68.

Plaatsnamen zijn soms wat meer dan droog-wetenschappelijke documenten, zij hebben vaak sterke suggestiekracht. Zij voeren ons terug naar de fantasiewereld der Middeleeuwen, weerspiegelen oude gebruiken, kinderlijke volksdevotie, het samen-voelen van den mens met de dingen die hem omringen, een intens gevoel voor het schone in de natuur.

11. — GESSLER, J. — Over oude woorden en uitdrukkingen. Tweede reeks. *Louv. Bijdr.* XXVI (1934), 119-32.

Vgl. 1. Savoer (met verwijzing naar J. POLLET en J. HELSEN, Toponymie van Varsenare, bl. 113-14.

12. KEMPEN, A. VAN. — Kleingoed. Steden- en dorpentaal in Nederland en België. *Vla. Top. Ver., Med.* X (1934), 59-60.

« Plaatsnamenhumor ». Zie ook *Vla. Top. Ver., Med.* VI (1930), 33-34 en *Ibid.* IX (1933), 84.

13. LINDEMANS, J. — Personificaties in plaatsnamen. Zie *Bibl.* 1933, nr. 10.

Zie LOEY, A. VAN. — Les personifications dans la toponymie néerlandaise. *Rev. phil.* XIII (1934), 540-41.

14. PIERRET, A. — Essai d'explication historique des noms composés avec « han ». *Rev. phil.* XIII (1934), 629-40.

S. heeft het alleen over de met *-han* (= Germ. *-heim*) samengestelde plaatsnamen, met als eerste element een Germaanse persoonsnaam. Deze vindt men niet alleen langs de Semois, maar ook langs Lesse en Ourthe en telkens in de buurt van versterkingen of strategische punten. Te verklaren niet alleen door Frankische garnizoenen die de Romeinse vervangen onder Clovis of zijn opvolgers, maar ook door Frankische nederzettingen (« laeti » der IVe eeuw), die onder militair gezag stonden.

15. WILLEMS, L. — Lexicographische sprokkelingen. *K. V. A., V. en M.* 1934, 1028-30.

35. Mnl. *pad* = watergracht? Terechtwijzing van de mening geopperd door K. DE FLOU : « Des winters... zijn de *paadjes* = *grachtjes* (in Vlaanderen) diep ». Diep = modderig.

16. X. — Fransche namen voor Vlaamsche steden en badplaatsen. *Neerl.* XXXVIII (1934), 69-70.

Ook in grote Nederlandse bladen en in de mond van vele Noordnederlanders zijn de Fra. benamingen van Vla. bad- of andere steden vaak schering en inslag.

AFD. III. — ANTWERPEN en BRABANT.

A. — Generalia.

17. HELSEN, J. — Plaatsnamen uit het Mechelsche (a^o 1734). *Vla. Top. Ver., Med.* X (1934), 61-71.

Plaatsnamen uit de gemeenten Aartselaar, Bonheiden, Duffel, O.-L.V.-Waver, Putte, Reet, Schriek en Waarloos, voorkomende in reg. 45576 van het archief der Rekenkamer van Brabant.

18. PRIMS, F. — De Antwerpsche Kempen in de geschiedenis. *K. V. A., V. en M.* 1934, 813-37 (1).

Overzicht van de voornaamste vraagstukken gesteld door de Kempische geschiedenis en hun belang voor de algemene cultuurgeschiedenis. Achtereenvolgens worden behandeld : 1. Van Keltische en Romeinse to Frankische Kempen ; 2. De Frankische Kempen ; 3. De bekering ; 4. Mansuaria — Campinia ; 5. Antwerpse Kempen ; 6. De feodaliteit ; 7. De landontginning ; 8. De bloeiperioden ; 9. Beproevingperioden, Besluit. Belangrijke gezichtspunten over mogelijke Romeinse heirbanen, Kempische rivieren, begraafplaatsen en maalbergen, de Kempische toponymie, veld- of akkercomplexen, landontginning, enz.

B. — Afzonderlijke steden en dorpen.

1. — ANTWERPEN.

20. PRIMS, F. — Antwerpiensia 1934. 8^e Reeks. Losse bijdragen tot de Antwerpsche geschiedenis. *Antwerpen*, 1935 (2).

Zie vooral nrs. 1. Het geheim van Ridinxvliet en Ekeren ; 6. De eerste bewoners der Steenhouwersvest (XIVe eeuw) ; 48. Au grand laboureur ; 49. De Spuistraat en het « Huis van Aken » ; 50. Zurenborg ; ook verschillende plannen.

(1) Bij KAUCH, P. — Les revues d'histoire campinoise (*Rev. phil.* XIII (1934), 558-62) en Eigen Schoon en de Brabander (*Ibid.* 563-64) vinden wij een zeer waardeerend bericht over de Kempische tijdschriften, ook over een en ander toponymisch werk in *E. S.-Br.*

(2) Een en ander vindt men ook in :

PRIMS, F. — Rekeningen der Antwerpsche domeinen (1366-1387). *Bijdr.* XXV (1934), 22-43,

21. X. — Antwerpen. De stratennamen. *Nat. Steden-schoon* XIII (1934), 12-13, 93, 124.

O. m. over het vervangen van straatnamen met historische betekenis door nietszeggende namen. In vele benamingen zou overigens het woord « straat » moeten weggelaten worden.

3. — BRUSSEL.

22. VERNIERS, L. — De Brusselsche gangen. *Brab. folkl.* XIV (1934/35), 79-158.

Rijk geïllustreerd en op bl. 147-57 lange lijst van gangen.

4. — DIEST.

23. DUBOIS, D. — Het oude Diest. *Diest*, 1934.

Zie 3. De huizen van het oude Diest (bl. 32-36); 4. De straatnamen (bl. 36-45) en voorts bl. 24, 26 (markten en torens).

6b. — LIER.

24. HELSEN, J. — Huisnamen te Lier. *Vla. Top. Ver., Med.* X (1934), 35-44.

Ook voor de huisnamen moet een zo volledig mogelijke inventaris opgemaakt worden. S. doet dit voor Lier door middel van een reeks hertogelijke cijnsboeken uit het Rijksarchief te Brussel: interessante inleiding en rijke bibliographie.

Dezelfde studie verscheen tevens, met variantenapparaat en verklarende nota's, als nr. 6 der *TOPONYMICA*, Bijdragen en Bouwstoffen.

6c. — MECHELEN.

25. UYTTERHOEVEN, J. — De Mechelsche bodem in prae-Romeinsche tijden. De Mechelsche bodem in den Romeinschen tijd. Mechelen in den Franken-tijd. *Mech. Bijdr.* I (1934), 3-28, 33-36, 37-52.

Behandelt inzonderheid archaeologische en vooral toponymische gegevens. In vele gevallen moet, wat de etymologische verklaring betreft, streng voorbehoud gemaakt worden.

7. — TIENEN.

26. W(AUTERS), J. — Avendoren. Geschiedkundige notice. *Thiun.* VIII (1934), afl. 1-2, bl. 1-13 ; afl. 3-4, bl. 1-11 ; afl. 5-6, bl. 1-12.
Voortzetting van een vroegere bijdrage, zie *Bibl.* 1933, nr. 23.
27. RIDDER, F. DE. — Historiek der straten en openbare plaatsen van Tienen. *E. S.-Br.* XVI (1933/34), 372-76 ; XVII (1934/35), 62-71, 297-302 ; 349-59.

C. — Varia.

28. CARNOY, A. — De etymologie van den naam « Leuven ». Nieuwe opvattingen. *Leuv. Bijdr.* XXVI (1934), 112-18.
Naar aanleiding van de door J. MANSION gesuggereerde verklaring van de gemeentenaam Leefdaal (< Kelt **labant-*, bij Lat. *labi, labare*), zoekt S. ook voor Leuven, i. p. v. de traditionele etymologie (< Germ. **lauha-fanja*), een verklaring in een Keltische waternaam Lovanna, Lavanna (bij de Idg. stam **pleu-vloeien*), met de betekenis « snelle beek », die zou passen voor de beide benamingen Leuven (*Lovanium castrum*) en Lovenjoel (*Lovaniolum*, d. i. kleine Lovanna).
Zie overigens J. LINDEMANS, *Bibl.* 1933, nr. 30 en vgl. beneden nr. 29.
29. — L'origine gallo-romaine du nom des divers affluents de la Dyle et l'origine du nom de Louvain. *Rev. phil.* XIII (1934), 1012-13.
30. ELSEN, J. A. VAN. — Plaatsnamen te Lippeloo. Zie *Bibl.* 1932, nr. 40.
Rec. OVERSTRAETEN, J. VAN. *Toerisme* XIII (1934), 81.
31. GORP, J. VAN. — Plaatsnamen te Turnhout in 1368. *Bijdr.* XXV (1934), 77-93.
Alphabetische lijst der plaatsnamen uit het cijnsboek van Turnhout van 1368, vergeleken met een afschrift van 1410. Ook persoonsnamen, waarin een plaatsnaam voorkomt, worden aangegeven.
Afz. uitgegeven als BIJLAGE V bij de *Mededeelingen Vla. Top. Vereniging*.

32. — Plaatsnamen te Lille in 1368 en 1410. *Vla. Top. Ver., Med. X* (1934), 25-31.

Alphabetische lijst der plaatsnamen voorkomende in het hertogelijk cijnsboek van 1410 (vergeleken met dit van 1368).

33. HELSEN, J. — Plaats- en persoonsnamen vooral te Noorderwijk. Zie *Bibl.* 1932, nr. 40.

Rec. OVERSTRAETEN, J. VAN. *Toerisme XIII* (1934), 81.

34. — De naam « Herentals ». *Herentals I* (1934/35), 1-9.

Herent-hals, analogisch naar andere *Herent*-namen. Het eerste lid gevormd met collectief-suffix *-t* van een plantnaam (vgl. *herenteer*). Het tweede bestanddeel komt vaak voor in samenstelling met berg. Misschien beteekent het « hoogte, heuvel ». *Herentals* zou dan beteekenen : heuvel, met hagebeukstruiken begroeid.

35. — De Markt te Herentals. *Herentals I* (1934/35), 75-86.

Met interessante huisnamen.

36. LINDEMANS, J. en LINDEN, E. VAN DER. — Het cijnsboek van Duyst. Zie *Bibl.* 1931, nr. 36.

Rec. OVERSTRAETEN, J. VAN. *Toerisme XIII* (1934), 164.

37. LINDEMANS, J. — Brabantsche woorden. Maalder of mulder? *E. S.-Br. XVII* (1934/35), 43-46.

Ook met betrekking tot plaatsnamen.

38. MEEUSEN, G. — De Ringelsche hoeve (te Esschen). *O. K. Esschen VI* (1934), 5-29.

Verschijnt als eerste stuk van een reeks historische schetsen van de hoeven in het N. W. van de Kempen, die eens aan de Abdij Tongerlo behoord hebben. Oude bijlagen met taalkundige nota's door J. GOOSSENAERTS, onder wiens leiding in een volgend nummer het toponymisch materiaal zal gepubliceerd worden.

Zie ook J. E. in *Oudh. K. XXV* (1934), VII.

39. NYEN, K. VAN. — Over den plaatsnaam Beersse of Beerse. *Tax. N. R. VI* (1934), 86-95.

Lange lijst van oude vormen en gissingen naar de betekenis. Zie ook X. *Volksk. XXXIX* (1934), 80.

40. STROOBANT, L. — Les sires de Haeren (lez Bruxelles). *Folkl. brab.* XIV (1934/35), 137-232.

Met een kaart van de gemeenten en o. a. op bl. 218-26 lijst van oude plaatsnamen.

41. THEYS, C. — Etymologie van Alsenberg. *E. S.-Br.* XVII (1934/35), 186-89.

Overzicht naar de verschillende voorgestelde etymologieën, en verwijzing naar een plaatselijk toponiem *Alsendale*.

42. — Herbergen en brouwerijen. *E. S.-Br.* XVII (1934/1935), 219-28.

Over een paar tientallen herbergen te Alsenberg.

43. WEGHE, M. J. VAN DEN. — Hallensia. Notitiën, studiën, aantekeningen, bewijsstukken voor de stad Halle. Tweede reeks, *Halle*, 1934 (1).

Zie vooral 2. Halle in Lentetij (bl. 21, 24, 25) en 5. Het oude domeinwezen te Halle (bl. 71, 74, 77).

Rec. V. *Biek.* XL (1934), 311.

(1) Volledigheidshalve vermelden wij ook nog :

BILLIET, R. — Eene verdwenen Mariabedevaartplaats te Herne (nl. ter eere van O. L. V. van Dierikshoven ; ook toponymisch interessant). *E. S.-Br.* XVII (1934/35), 167-68.

HELSEN, J. — Een herfstwandeling door bosch en hei (met beknopte kaart van Herentals en omliggende dorpen). *Herentals* I (1934/35), 55-64.

LINDEMANS, P. — Het Hof te Tasseniers (rom. *Thasnier*, *tasnière*, dashol + *t*-suffix) te Galmaarde. *E. S.-Br.* XVII (1934/35), 401-26.

MEEUSEN, G. — De tienden te Esschen. *O. K. Esschen* VI (1934), 71-78.

THEYS, C. — De kapellen. *E. S.-Br.* XVII (1934/35), 229-38.

VERHEYEN, J. — Het Begijnhof te Herentals. *Herentals* I (1934/35), 65-74.

X. — Vondsten te Elewijt. *Mech. Bijdr.* I (1934), 61-62.

X. — Vondsten te Elewijt. Vondst te Mechelen-Galgenberg. *Mech. Bijdr.* I (1934), 61-64.

AFD. IV. — LIMBURG en LUIK.

A. — Generalia.

44. LANGOHR, J. — Le Nord-Est de la province de Liège et le canton d'Eupen. Zie *Bibl.* 1933, nr. 37.
 Rec. DRAYE H. — Bij het werk van Dr. J. Langohr. *Vla. Top. Ver., Med.* X (1934), 52-58.
 Zie ook COENEN, J. — Aan Limburg's zuidergrens. *Limb.* XV (1933/34), 191-94.
45. — Een plaatsnamenkaart van het Zuidnederlandsch dialectgebied van Overmaas. *Vla. Top. Ver., Med.* X (1934), 32-34.
 Deze kaart (op 1/20.000), ter beschikking van de belangstellenden neergelegd op het Instituut voor Vla. toponymie te Leuven, bevat al de plaatsnamen van de kadastrale gemeente-kaarten; tevens zijn er op aangeduid de oude en nieuwe Nederlandse, Waalse en Ned.-Hoogduitse taalgrenzen.
46. ULRIX, E. en PAQUAY, J. — Zuidlimburgsche plaatsnamen. Excerpten XIVe-XVe eeuw. Zie *Bibl.* 1932, nr. 45.
 Rec. OVERSTRAETEN, J. VAN. *Toerisme* XIII (1934), 649.

B. — Afzonderlijke steden en dorpen.

3. — TONGEREN.

47. PAQUAY, J. — Tongeren voorheen. Geschiedkundige schets. *Tongeren*, 1934.
 Zie 9. Straten, huizen en uithangborden (bl. 282-93) en voorts bl. 175-76, 178-80 en 297-300.

C. — Varia.

48. CLIJSTERS, L. — De plaatsnaam Genk. *Limb.* XV (1933/34); 209-11.
 S. vermoedt: *Geneicke, Genicke*, d. i. aan den eik!

- 49. DYCK, A. H. VAN. — Bijdragen tot de toponymie van Koersel. *Limb.* XV (1933/34), 203-06.
Plaatsnamen uit een cijnsboek van de abdij van Averbode, bewaard in het Rijksarchief te Brussel.
 - 50. NOPPEN, M. VAN. — Schansen of vrijplaatsen van Meldert. *O. K. Hass.* X (1934), 165-75.
 - 51. WEERD, H. VAN DE. — Limburg in het testament van den Heiligen Willibrord. *Limb.* XVI (1934/35), 68-70, 105-09.
O. a. over Hocanshot, Hoccascaute = gehucht Hoksent onder Eksel.
-

AFD. V. — OOST- en WEST-VLAANDEREN.

A. — Generalia.

52. DECKER, TH. DE. — Documentatie voor plaatselijke geschiedenis. *O. K. Waas* XLVI (1934), afl. 1, 75-78.

S. stelt ter beschikking van de belanghebbenden volledige naamtafels (persoons- en plaatsnamen), opgemaakt uit de historische uitgaven betreffende het land van Waas.

53. ES, F. VAN. — Volkshumor. Lijst der spotgezegden en -rijmpjes. Addenda en corrigenda. *Ovla. Za.* IX (1934), 44-48.

54. † FLOU, K. DE. — Woordenboek der toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. Deel XV (Spanbroek-Molen — Vaggenten). *Brugge*, 1934.

55. — Over de beteekenis van enkele toponiemen uit westelijk Vlaanderen *K. V. A., V en M.* 1934, 95-103.

Etymologische nota's door wijlen K. DE FLOU verzameld voor het opstellen van de inleiding tot zijn Woordenboek, met een (door J. DE SMET uit andere bijdragen aangevulde) lijst van verklaarde toponiemen.

56. S(MET), J. D(E). — Plaatsnamen. Een mengeling uit het pas verschenen XVe deel van K. DE FLOU's Woordenboek der toponymie. *Biek.* XL (1934), 271-76.

Etymologische bijzonderheden, historische wetenswaardigheden en verbeteringen bij een aantal plaatsnamen uit het XVe deel van DE FLOU's Woordenboek.

57. VLIETINCK, E. — Uitwijking van plaatsnamen in middeleeuwsch Vlaanderen. *Biek.* XL (1934), 233-40 (1).

Vele Westvlaamse plaatsnamen komen ook voor in zekere gedeelten van Noord-Nederland. Dit feit kan men verklaren door de verschuivingen van de bevolking in beroerde middeleeuwsche tijden : de uitwijkelingen hebben met hun have en goed ook de naam van hun moedergemeente medegenoemen.

(1) Men raadplege ook :

SMET, A. DE. — Het waterwegennet ten Noord-Oosten van Brugge in de XIIIe eeuw. *Rev. phil.* XIII (1934), 83-121.

X. — Boekenschouw voor de geschiedenis van het graafschap Vlaanderen en de provincie West-Vlaanderen over 1934. *Em.* LXXVII (1934), 1*-36*.

B. — Afzonderlijke steden en dorpen.

3. — GENT.

58. KEYSER, P. DE. — De folklore van de uithangborden.

Ovla. Za. IX (1934), 2-32 (1).

Een wandeling door Gent met de « Almanak van de Gentsche staminees uit het jaar 1821 ». Met leerrijke beschouwingen over de verschillende soorten van uithangborden, de verfransing in de Franse bezettingstijd en over vroeger verschenen werk over hetzelfde onderwerp. De Almanak zelf wordt op het einde der bijdrage afgedrukt.

7. — VARSENARE.

59. POLLET, J. en HELSEN, J. — Toponymie van Varsenare. Zie
- Bibl.*
- 1933, nr. 47.

Rec. LINDEMANS, J. *E. S.-Br.* XVII (1934/35), 447-48.

SMET, J. DE. *Biek.* XL (1934), 108-10.

C. — Varia.

60. DUFLOU, R. — De « Carrick » te Vlamertinge.
- Biek.*
- XL (1934), 258.

Herberg « In den Groenen Jager », naar de mantel van zijn bewoner omgedoopt.

61. FRAUSSEN, ED. — Plattegrond van Lokeren en Daknam. Lokeren, 1934.

Volledige toponymische kaart op 1/10.000.

62. — Lijst der benamingen bij den plattegrond van Lokeren en Daknam.
- Lokeren*
- , 1934.

63. GROODT, R. DE. — Geschiedenis van Kruibeke, I-II.

O. K. Waas XLV (1933), afl. 2, 6-82 ; XLVI (1934), afl. 1,5-71.

Zie vooral in het eerste deel het hoofdstuk over « Kruibeke, ligging, wijken, de Polder, het Polderbestuur » (bl. 9-40).

(1) In verband hiermede verwijzen wij ook naar :

BOES, J. — Humor der Gentsche familienamen in de XIVe en XVe eeuw. *Ovla. Za.* IX (1934), 33-39.

Algemene beschouwingen over de oorsprong der familienamen, met enkele tientallen benamingen gevonden in Gentse stadsrekeningen, jaarregisters, enz.

64. LANGHE, J. DE. — Platerie-pilserie. *Biek.* XL (1934), 41-43.
Benamingen voor een moeras te Knokke-Westkapelle : verzamelnamen van *plate* (= zeeplaat, moerasgrond, enz.) en *pile* (= moeras).
65. — Keuvelhofsteden te Knokke en te Westkapelle. *Biek.* XL (1934), 211-15.
Over drie hofsteden (De Grootte Keuvele, de Kleine Keuvele en Vauxellishofstede), eertijds toebehorende aan de Cisterciënsersabdij te Vaucelles bij Kamerijk.
66. NUFFEL. P. VAN. — Historiek der Zoutstraat (te Aalst). *Aalst*, 1933.
67. OPD., J. — De poorten van Damme. *Biek.* XL (1934), 80-82.
68. POLLET, J. — De Aandekooi (vroeger « Zwanerie », leengoed) te Meetkerke. *Biek.* XL (1934), 259-62.
69. S(MET), J. DE. — De plaatsnaam Smede. *Biek.* XL (1934), 254-55.
Volgens K. DE FLOU, *smede* = laaggelegen broekland.
70. VERWAETERMEULEN, A. — Plaatsnamen uit Jabbeke. *Biek.* XL (1934), 133-34.
Een belangrijke reeks plaatsnamen uit een onuitgegeven toponymische studie over Jabbeke († K. BOUTENS).
71. V. (ER) W(AETERMEULEN), A. — De Haan-aan-Zee. *Biek.* XL (1934), 52-53 (1).
Folkloristische verklaring.

(1) Enkele toponymische gegevens vindt men verder nog wel in :
CASSIMAN, A. — Het Begijnhof te Deinze. *Bijdr. Deinze* I (1934), 9-29.

CLAEYS, J. — Groenvoorde. Ook over andere *gewaden*. *Biek.* XL (1934), 8-14.

DUFLOU, R. — De Brandhoek te Vlamertinge (met enkele namen van herbergen). *Biek.* XL (1934), 105-08.

LESCOUHIER, D. — Het Vrijbusch. *Biek.* XL (1934), 169-73.

VIAENE, A. — Het Duinhuis te Westvleteren. *Biek.* XL (1934), 1-7.

AFD. VI. — DE SPELLING DER VLAAMSCHE PLAATSNAMEN.

72. LEENEN, J. — De spelling van de plaatsnamen in het Belgische spoorboek. *Vla. Top. Ver., Med. X* (1934), 1-6.

Overgedrukt uit *Com. Top. VII* (zie *Bibl.* 1933, nr. 56), onder bekorting van de inleiding.

73. PÉE, J. en MEERTENS, P. J. — Dr. L. GROOTAERS' en Dr. G. KLOEKE's Systematisch en alfabetisch register van plaatsnamen voor Noord-Nederland, Zuid-Nederland en Fransch-Vlaanderen herzien en bijgewerkt. *Com. Top. VIII* (1934), 149-260.

Zie *Bibliographie*, nr. 993.

In deze registers werden thans *alle* Vlaamse gemeenten (benevens een aantal niet-gemeenten) opgenomen in de moderne spelling van de Commissie : inderdaad een uitstekende gelegenheid om de nieuwe schrijfwijze van onze gemeentenamen ook in het buitenland meer algemeen bekend te maken.

Voor de plaatsnamen uit Frans-Vlaanderen werd de in Frankrijk gebruikelijke spelling gevolgd, met opgave echter van de Nederlandse vertalingen in het systematisch register en van de gemoderniseerde vormen in de alfabetische lijst.

Wat Noord-Nederland betreft, moeten wij betreuren dat de samenstellers in het systematisch register zijn afgeweken van de moderne spelling, zoals deze sedert 1927 was vastgelegd in een Naamlijst (zie *Bibl.* 1928, bl. 187), « bewerkt overeenkomstig het officieel verslag uitgebracht aan de regeering door de interdepartementale commissie, benoemd bij gemeenschappelijke beschikking van de Ministers van Oorlog, van Binnenlandse zaken en Landbouw en van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen » (Staatscourant van 28 Oct. 1925, no. 209). Het wetenschappelijk gezag van geleerden als A. A. BEEKMAN en A. BEETS had toch zwaarder moeten wegen dan het conservatisme van het Centraal bureau voor de Statistiek of van het Nederlandse Ministerie van Binnenlandse zaken.

74. WIJER, H. J. VAN DE. — Plaatsnamenspelling. *Vla. Top. Ver., Med. X* (1934), 72-76 (1).

1. Een schrijven van het Davidsfonds (aan den Minister van Binnenlandszaken, Juni 1934). 2. Les méfaits de la commission de toponymie (*La Flandre liberale*, 18-10-34). 3. La voix du bon sens (*Ibid.* 19-10-34).

75. X. — Plaatsnamenspelling. *Vla. Top. Ver., Med. X* (1934), 31.

« Lof der Sotheydt » uit een bijdrage van CH. VAN RENYNGHE DE VOXVRIE in *Touring Club XXXVII* (1932), 115-17.

76. X. — Schrijfwijze van al de steden en gemeenten van België. Gerangschikt per alphabetische volgorde met aanduiding van provincie, bevolking en nijverheid. *Turnhout*, z. j.

Niet aan te bevelen. In heel wat gevallen houdt de samensteller er een persoonlijke *moderne* spelling op na, die niet kan verantwoord worden.

Rec. OVERSTRAETEN, J. VAN. *Toerisme XIII* (1934), 725.

(1) Over een analoog streven in Finland, naar het vastleggen van een uniforme, rationele spelling, kan men naslaan een mededeling van P. L. in *Petermann's Mitteilungen LXXX* (1934), 253 over « The nomenclature of towns and rural communes in Finland » (*Fennia* 59, Nr. 5).